

рішення її застосування. Сучасний освітній процес має бути націлений на розвиток самоосвіти, самовдосконалення, творчості особистості, яка зможе вільно реалізовуватися у цьому нелінійному світі та креативно змінювати його. Міждисциплінарні підходи дозволяють мислити ширше, поверх окремих дисциплін, наукових напрямків і шкіл, допомагають ламати бар'єри, які заважають рухатися вперед.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Богданов А. А. Тектология: Всеобщая организационная наука: в 2 кн. / А.А. Богданов ; редкол. Л. И. Абалкин (отв. ред.) и др. ; Отд-ние экономики АН СССР ; Ин - т экономики АН СССР. – М. : Экономика, 1989. –304 + 351 с. – (Экономическое наследие).
2. Берталанфи Л. фон. История и статус общей теории систем. — Системные исследования: ежегодник. — М., 1973. Берталанфи Л. фон. Общая теория систем: критический обзор.
3. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем / А.И. Уемов. — М.: Мысль, 1978. – 272 с.
5. Винер Н. Кибернетика, или Управление и связь в животном и машине. / Пер. с англ. И.В. Соловьева и Г.Н. Поварова; Под ред. Г.Н. Поварова. – 2-е издание. – М.: Наука; Главная редакция изданий для зарубежных стран, 1983. – 344 с. “Кибернетика”
6. Пуанкаре. А. О науке: Пер. с фр./Под ред. Л. С. Понтрягина.- 2-е изд., стер. –М.: Наука. Гл. ред. физ.мат. лит., 1990.- 736 с.
7. Савусин Н.П. Субстратно-структурная простота систем и связь между её видами // Системные исследования. Методологические проблемы. Ежегодник, 1980.—М.: Наука, 1981.— С.303- 314.
8. Пригожин И. Порядок из хаоса: Новый диалог человека с природой / И. Пригожин, И. Стенгерс : пер. с англ. / общ. ред. В. И. Аршинова и др. – М. : Прогресс, 1986. – 431 с.
8. Уйомов А., Сараєва І., Цофнас А. Загальна теорія систем для гуманітаріїв.—Варшава: Wydawnictwo Universitas Rediviva, 2001.—276с.
9. Добренское В. И., Кравченко А. И. Фундаментальная социология: В 15 т. – М.: ИНФРА-М, 2003. – Т. 1. Теория и методология. – 908 с.

Шаццо Світлана – студентка соціально-гуманітарного факультету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Атаманюк Зоя Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УДК:37.015.31+316.61

ТВОРЧИСТЬ ЯК СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ ФЕНОМЕН

Все життя людини нерозривно пов'язане з процесом створення. Творчість виражає прагнення людини до досконалості та гармонії, дозволяє реалізуватися особистості. творчість виступає однією з головних функцій свідомості. Наше дослідження виявило види і форми творчості. Творча діяльність обумовлена впливом соціуму, відображає суспільні настрої чи навіть безпосередньо спрямована на задоволення запитів суспільства. Творчість виконує в суспільстві такі функції: пізнавальну, художньо-образну і функцію виразу і комунікації емоцій

Ключові слова: творчість, види творчості, функції творчості, соціальність творчості.

ТВОРЧЕСТВО КАК СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ФЕНОМЕН

Вся жизнь человека неразрывно связано с процессом создания. Творчество выражает стремление человека к совершенству и гармонии, позволяет реализоваться личности. Творчество выступает одной из главных функций сознания. Наше исследование показало виды и формы творчества. Творческая деятельность обусловлена влиянием социума, отражает общественные настроения или даже непосредственно направлена на удовлетворение запросов общества. Творчество выполняет в обществе следующие функции: познавательную, художественно-образную и функцию выражения и коммуникации эмоций.

Ключевые слова: *творчество, виды творчества, функции творчества, социальность творчества.*

CREATIVITY AS A SOCIOCULTURAL PHENOMENON

All human life is inextricably linked with the process of creation. Creativity expresses the man's striving for perfection and harmony, allows the individual to be realized. Creativity is one of the main functions of consciousness. Our study showed the types and forms of creativity. Creative activity is conditioned by the influence of society, reflects public moods or even directly directed at satisfying the demands of society. Creativity performs in society the following functions: cognitive, artistic-figurative and the function of expression and communication of emotions.

Key words: *creativity, types of creativity, functions of creativity, sociality of creativity.*

Актуальність. Людина – єдина істота на Землі, наділена здатністю до створення чогось нового. Все життя людини нерозривно пов'язане з процесом створення. Все, починаючи з побутових приладів і закінчуючи витворами мистецтва є результатом діяльності людини. Традиційно, творчість вважають способом реалізації духовно розвиненої людини, тому вона передбачає досить високий рівень розвитку індивіда. Творчість виражає прагнення людини до досконалості та гармонії, дозволяє реалізуватися особистості. Об'єктивний результат творчої діяльності людини – наукова концепція або твір мистецтва (як особливе ідеально-матеріальне ціле) в концентрованому вигляді так чи інакше виражає світогляд людини. Людська діяльність стає творчою тоді, коли її результат стає чимось новим не тільки для самого суб'єкта діяльності, а й соціально новим. Творчість на рівні соціокультурного буття розуміється як здатність особистості оригінально і самобутньо відображати особисте світовідчуття і світоуявлення, в ставленні до оточуючих реалій за допомогою самореалізації в процесі створення матеріальних і духовних цінностей. Незважаючи на те, що вивчення творчості має багатовікову традицію, насамперед, філософську, немає єдності при розумінні творчості як соціокультурного феномену. Орієнтація на суб'єкт, особистісний світ, духовні процеси та підвищення інтересу до проблем творчості зумовило вибір теми даного дослідження.

Ступінь опрацьованості проблеми. В історії розвитку філософії розуміння творчості із прадавніх часів звертає на себе увагу різне її бачення. У Сократа й Платона мова йде, насамперед, про творчість й долю, в Арістотеля про творчість у політичному житті; У Середньовіччі розглядають творчість як гріх й благодать. В епоху Ренесансу під творчістю розуміється безперешкодне й всебічне розгортання сутнісних потенцій особистості. Проблема творчості розглядалася в численних працях західноєвропейських філософів XIX-XX століть: Ж.-П. Сартр, Е. Фромм, М. Хайдеггер, К. Ясперс, З. Фрейд, А. Шопенгауер, І. Берлін, О. Вельмар, Ф. Ніцше та інші. Серед вітчизняних дослідників І. Бичко, К. Новікова, Л. Ніколаєва, Б. Грушин, В. Паркін, В. Андрущенко, М. Михальченко, С. Кримський та інші.

Мета даної роботи – дослідити творчість, як соціокультурний феномен.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб краще розуміти поняття творчої діяльності людини, перш за все необхідно дати їй визначення. Кожен науковець, який займався проблемами творчості привносив в нього своє бачення.

Так Микола Бердяєв говорив про творчість: «Творчий акт завжди є визволення та подоланням. В ньому є переживання сили. Виявлення свого творчого акту не є крик болю,

пасивного страждання, не є ліричний вилив. Жах, біль, розслабленість, гибель повинні бути подолані творчістю. Творчість це вихід, результат, перемога. Жертовність творчості не є гибель і жах. Сама жертовність — активна, а не пасивна. Особиста трагедія, криза, судьба відчуються як трагедія, криза, судьба світу. В цьому — шлях. Виняткова турбота про особисте спасіння й страх особистої гибелі — потворно егоїстичні. Виняткова заглибленість в кризу особистої творчості і страх власного безсилля - потворно самолюбні. Егоїстичне і самолюбне занурення в себе означає хворобливу розірваність людини і світу. Людина створена Творцем геніальним (не обов'язково генієм) і геніальність повинен розкрити в собі творчою активністю, перемогти все особисто-егоїстичне і особисто-самолюбне, всякий страх власної загибелі, яку оглядку на інших.»^[1]

Роло Мей в своїй книзі «Мужність творити» говорить: «Процес творчості необхідно розглядати не як результат хвороби, а як ознака повного емоційного здоров'я, як прояв самореалізації нормальних людей. Творчі здібності повинні однаковою мірою проявлятися в діяльності як художника, так і вченого, ними повинен володіти як мислитель, так і естет, їх не можна обмежувати будь-якої сферою: вони проявляються як у лідерів сучасної технічної цивілізації, так і в звичайних відносинах матері і дитини. Суттю творчості, є процес творення, викликання до існування.»^[2]

«Творчість – найбільший в існуванні бунт. Якщо хочеш бути творчим, тобі доведеться позбутися всієї обумовленості; інакше твоя творчість буде не більше ніж копіюванням, просто копією під копірку. Ти можеш бути творчим, тільки якщо ти – індивідуальність; ти не можеш творити, залишаючись частиною психології натовпу. Психологія натовпу не творча; вона живе тліючої життям, вона не знає ніякого танцю, ніякої пісні, ніякої радості; вона машинально.»^[3] – так писав відомий індійський містик Чандра Мохан Раджніш, або Ошо.

Як ми бачимо, тлумачень творчості багато. Всі вони з певного боку освітлюють дане поняття. Тому не можна казати, що якесь з них більш правильне ніж інше. Кожна точка зору на творчість є унікальною, та дає змогу більш розширено поглянути на проблему творчості.

Якщо говорити про творчість з філософської точки зору, то поглянувши в філософський словник, ми можемо дати таке тлумачення творчості: «Творчість — діяльність суспільства, соціальних груп, класів, окремих особистостей, в ході якої створюється нове, ніколи раніше не існувало. Творчість – це творення нового в інтересах соціального прогресу, зростання ступеня свободи людини, гуманізації суспільних відносин, що забезпечують всебічне, гармонійний розвиток особистості. Творчість діалектично суперечлива, воно – єдність репродуктивної і продуктивної діяльності. Спираючись на створене попередніми поколіннями, людина в ході постановки та вирішення проблем творить нове.»

Проявом творчості є розвиток. Творчість – вища і специфічна форма розвитку. Здібність до творчості виникає як наслідок удосконалення форм відображення. Таким чином, свідомість (пізнання) є основою і базою творчості. В свою чергу, творчість виступає однією з головних функцій свідомості. Лише людська свідомість серед всієї природи здатна, відображаючи предмет, створювати нове, що не мало місце в самій природі.

Об'єктивною основою творчості є необхідність пристосування людини у нескінченно різноманітному і мінливому світі, щоб забезпечити своє виживання і подальший розвиток. Принципово нові ситуації, що не мають аналогів у минулому, не можуть вирішуватися поза творчістю. А без їх вирішення суспільство не зможе мати майбутнього, не зможе досягти тих меж, які забезпечили б більш цивілізоване буття і досконаліші, якісні матеріальні і духовні умови життя людей. Або рух уперед, як результат творчості, або монотонне повторення одних і тих же форм, тобто застій, стагнація. Іншої альтернативи в історії бути не може. Тому і

¹ Бердяев Н. А. Смысл творчества // Философия творчества, культуры и искусства. М.: Искусство, 1994. С. 40.

² Мэй Р. Мужество творить: Очерк психологии творчества. Львов: Инициатива; М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001. С. 43.

³ Бхагван Шри Раджниш Творчество. Высвобождение внутренних сил, 137 с.

людська діяльність є, з одного боку, відтворенням досягнутих результатів, а з другого, – зміна досягнутих результатів на більш високій основі. Творчість – не самостійне утворення, що існує поряд із продуктивною і репродуктивною діяльністю, а властивість діяльності взагалі, що має прояв в її конкретних формах.

З точки зору філософії, творчість і необхідність нерозривно взаємопов'язані і не можуть існувати одне без одного. Це діалектичні протилежності, що характеризують ступінь оволодіння людиною природним і соціальним середовищем. Творчість – це об'єктивний, визначений процес, що включається в ланцюг об'єктивної необхідності. Соціальна визначеність творчої особи, ступінь її свободи, за нашими спостереженнями, характеризуються, по-перше, соціально-економічними факторами (рівнем розвитку продуктивних сил і характером виробничих відносин, що або сприяють, або утруднюють створення сприятливих умов для творчості; політичними факторами; рівнем демократизму у суспільстві; рівнем розвитку науки і станом духовності суспільства і взагалі духом епохи). Хоча філософські концепції не відкидають і того факту, що творчість суб'єкта в духовній сфері може проходити і поза безпосереднім його зв'язком з матеріальною дійсністю, це, на нашу думку, рідше виняток, ніж правило.

Суб'єктами творчості можуть виступати не лише особи, але й різні спільності людей, клас, нація, суспільство. Продуктом творчості є все середовище, що оточує людину, тобто друга природа у всій її багатоманітності. Руйнування старих систем і створення з їх елементів нових систем, комбінування є фундаментальним моментом творчості, її змістом. Аналіз сучасної концепції природи і суті творчості дозволяє визначити, що творчість – це найвища форма активності свідомості людини, спрямовує її діяльність на створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей.

В основі форм творчості лежить певний синтез видів діяльності. Стрижневий, визначальний вид діяльності є основою віднесення творчості до певної форми (повсякденно-побутова творчість – опредмечення в продуктах праці; наукова – мисленнева діяльність; технічна – єдність мисленної і предметної; художня – чуттєва діяльність і т.д.). Форми творчого синтезу можна визначати за методами, предметами (змістом), результатами, етапами (структурою), суб'єктами творчості. Тобто гетерогенність творчості визначається різними основами:

- результатами, масштабами творчості;
- видами діяльності (виробнича, науково-технічна, дозвільно-побутова, художня, культурно-ідеологічна та ін.);
- суб'єктом творчості (індивідуальна, колективна, етнічна, професійна і т.д.), суспільством як суб'єктом творчості;
- людством як суб'єктом творчості та людською цивілізацією як суб'єктом творчості;
- світоглядно-соціальними і методологічними засадами.

Відповідно до результатів і масштабів творчості можна виділити велику і малу творчість. Кожний результат творчої діяльності помічений певною ознакою "божого іскри", заряджений смисловою енергією того чи іншого потенціалу, є непересічною чи звичайною духовно-матеріальною цінністю. Велика творчість (творчість другого рівня) репрезентує "відкриття" та "винахідництво" як неперехідні, значимі цінності.

Мала творчість (творчість першого рівня) – це продукт ремісничої праці, спрямованої, по-перше, на формування нових предметів, які не існують в об'єктивній реальності; по-друге, на подальший розвиток і вдосконалення матеріальних і духовних витворів, які вже створені людиною; по-третє, на вироблення методів, форм, засобів суб'єктивної перебудови наявного.

Відмінність між рівнями творчості полягає не лише в результатах її, а й у суб'єктах творчості. Для суб'єктів так званої великої творчості характерними ознаками є: підвищений рівень активності духовного життя, значної сили енергії волі, надзвичайна вимогливість до себе. Це закономірно. Адже для реалізації творчих норм (планів, ідей, задумів, проблем)

необхідна незламна сила волі.

Творчість людини не тільки включає в себе різні операції, але і протікають на різних рівнях, в різних формах, що в сукупності дозволяє говорити про існування різних видів творчості.

Відповідно до вихідних методів, способів, які покладені в основу творчості, можна виділити такі форми творчості. Перший тип – це раціоналістична творчість, що ґрунтується на розумово-раціональному мисленні. Головною ознакою цього типу є свідоме цілепокладання, осмисленість, цілеспрямованість творчої діяльності. Вона має два відгалуження: а) практико-емпірична творчість; б) науково-теоретична творчість.

Теоретична понятійна творчість – це така творчість, користуючись якою людина в процесі виконання завдання звертається до понять, виконує дію в розумі, безпосередньо не маючи справи з досвідом, що отримуються за допомогою органів почуттів. Вона обговорює і шукає вирішення завдання спочатку і до кінця в розумі, користуючись готовими знаннями, отриманими іншими людьми, вираженими в понятійній формі, судженнях, умовиводах. Теоретична понятійна творчість характерна для наукових теоретичних досліджень.

Відмінна особливість такого виду творчості – наочно-образного – полягає в тому, що творчий процес у ньому безпосередньо пов'язаний зі сприйняттям мислячою людиною навколишньої дійсності, і без нього відбутися неспроможна.

Другий тип – творчість на позапороговому рівні, інтуїтивна, нефенологічна, позасвідомо. Цей тип творчості є логічним наслідком значної підготовчої роботи, напруженого обдумування проблеми, ідеї, творчого задуму, проблемної ситуації. Даний тип творчості характеризується інтегративністю, цілісністю, закінченістю результатів творчості, великим евристичним синтезом, який надає продуктам творчості природного характеру.

Третій тип творчості – духовно-космологічна. Як правило, ця форма творчості здебільшого характерна для культурної традиції Сходу (П.Реріх, індійська та китайська філософія).

Четверта форма (вид) – раціонально-інтуїтивна творчість. Вона є результатом поєднання першої і другої форм творчості.

І, нарешті, догматична творчість. Догматична творчість найбільш поширена в сфері суспільного життя і суспільствознавства. В чому особливості догматичної творчості? Це досить поширений феномен, складний, зумовлений цілою низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників. У ньому може поєднуватися талант і рутинна, вчорашній день, компліментарність, запобігливість.

Догматична творчість першого виду є своєрідною "трагедією творчості". Вона накладає свій мертвотний відбиток на дух, вчинки, дії та справи багатьох талантів і пера, і пензля, і думки. Часто творення зумовлювалося конкретними обставинами соціального життя.

За суб'єктом окреслюються такі форми творчості: а) індивідуальна; б) колективна; в) єдність індивідуальної і колективної.

Колективна творчість має місце в науці в різних видах мистецтва (театр, кіно, архітектура, скульптура). Спільна ідея, єдиний творчий задум, відповідна норма (план, проект і т. д.) стають об'єднуючими, синтезуючими факторами різноякісних інтелектуальних потенцій, почуттєво-емоційного заряду, вольових зусиль. Однак процес колективної творчості не нівелює творчої особистості, суб'єкт-творець зберігає своє "я", індивідуальність. Взагалі, творчість завжди наповнена глибоким індивідуальним смислом.

Синтез за сферами творчої діяльності здійснюється у таких напрямках:

- а) синтез у межах одного виду діяльності (літературна, театральна і т. ін.);
- б) синтез у рамках діяльності певної галузі (в сфері науки, художньої творчості і т. ін.);
- в) синтез, який об'єднує ряд або навіть багато сфер (наукова, технічна, соціальна тощо).

За предметом (об'єктом) визначилися такі форми творчості: а) предметно-практична; б) наукова; в) технічна; г) науково-технічна; д) художня; е) соціальна; є) філософська; ж) релігійна.

Розглядаючи творчість як соціокультурний феномен необхідно спершу зазначити:

1. Творчість – це активний процес, спрямований на актуалізацію людини в світі;
2. Творчість виявляється через різні форми людської діяльності, в природі вона притаманна лише людині;
3. Будь-який творчий акт – це шлях до звільнення людини від втрати сенсу буття;
4. Творчість – індивідуальний процес, його процес і результат є унікальними.

Творчість – багатогранний процес, який присутній практично у всіх сферах життя людини та суспільства. Серед них є також і соціальні та культурні сфери.

Творчість нерозривно пов'язана з культурним життям суспільства. Кожен день люди вирішують безліч задач, більш або менш важких. При кожному рішенні присутній акт творчості, де люди намагаються знайти щось нове. Для цього людина повинна мати певні особливі якості розумових здібностей, таланту, вміння аналізувати та робити висновки. Всі ці навички і вміщує в себе поняття творчості. Якщо узагальнити, то творчість – історично еволюційна форма людської активності, яка виражається в різноманітних діяльності та веде до розвитку особистості та суспільства.

Без творчості неможливий був би розвиток суспільства. Саме воно допомагає людству реалізувати історичний розвиток та зв'язок поколінь. Використання творчих здібностей дає змогу постійно розширювати можливості людини та створює умови для подальшого розвитку.

Як говорив Бердяєв: «Творчість видає геніальну природу людини - кожна людина геніальний; а з'єднання геніальності і таланту створює генія. Можна не бути генієм, але бути геніальним. Геніальної може бути любов матері до дитини, болісні пошуки сенсу життя. Геніальність - це, перш за все внутрішнє творчість, само творчість, перетворення себе в людину, здатну до будь-якого конкретного виду творчості. Тільки така творчість є витік і основа будь-якої творчої діяльності».^[4]

Творчість – основа культурного життя людства. Неможливо говорити про культуру не згадуючи творчість. Спадкоємність в розвитку культури робить можливим процес творчості. Накопичення та передача культурного досвіду через покоління допомагає розвитку творчості.

Необхідно пам'ятати, що людині для реалізації її творчого потенціалу необхідно використовувати досвід попередніх поколінь. Без цього кожній людині довелося б заново реалізувати одні й ті самі ідеї. Вивчення культурного досвіду людства дає змогу людині не витрачати свою творчу енергію даремно, а направляти її в необхідне русло. Будучи, фактично продуктом культури свого етносу, людина за допомогою творчості розвивати свою культуру та сприяти її розповсюдженню.

Не менш важливим є також зв'язок соціальної середовища та творчості. Проблема формування творчої особистості завжди була актуальною і залишається такою і в наш час. На сьогоднішній день підвищення попиту та ролі творчих здібностей людей робить наявність їх у людей все більш актуальною.

Але як формується творча особистість? Що створює умови для цього розвитку: соціальна середовища, чи сама особистість? На ці питання вчені намагаються знайти відповідь і сьогодні.

Якщо узагальнити всі підходи до вивчення цього питання, то їх можна розділити на два підходи – сингуляризм та універсалізм.

Прихильники сингуляризму, вважають, що основою є людина, а вже від неї виводяться всі соціальні норми та закони. Серед представників сингуляризму відносяться: Томас Гоббс, Епікур, Георг Зиммель, Габріель Тард та інші.

Характерними особливостями універсалізму є те, що первинним вважається не людина, а суспільство. Саме вона сприяє виникненню творчих особистостей, направляє та розвиває їх.

⁴ Бердяєв Н. А. Смысл творчества // Философия творчества, культуры и искусства/ Н.А. Бердяев. М.: Искусство, 1994

Цього напрямку дотримувались такі вчені, як Аристотель, Георг Вільгельм Фрідріх Гегель, Іммануїл Кант, Еміль Дюркгейм та інші.

Серед сучасних філософів, які займалися даним питанням можна виділити: Генріха Степановича Батищева, Валерія Дмитровича Губіна, Олександра Леонідовича Никифорова та інших.

Наприклад, Г.С. Батищев, говорить про творчість як про «креативному діяння», яке можливе лише в кооперації з соціальним середовищем. «Креативне ставлення є відношення суб'єкта до світу як до світу проблем-загадок, а головне - таке ставлення, в яке він вступає не тільки своїми допорогових змістами і надбаннями, але також і за пороговими. А це можливо тільки завдяки тому, що креативність аж ніяк не «монологічності», не монособ'єктністю, як би соціально і історично не був опосередкований сам суб'єкт, але по суті своїй міжсуб'єктна»^[5]

До якого б напрямку ми б не схилилися в питання особистості та суспільства, творчі нахили у людей потребують навчання та розвитку. Без гідного виховання, постійного розвитку та роботи над собою навіть найяскравіші таланти можуть погаснути.

Виникає питання, коли треба починати формулювати творчі здібності людини. Саме вплив на формування у людей свідомого тяжіння до реалізації творчих здібностей є дуже важливою та водночас важкою задачею соціуму.

Багато людей вважають, що займатися цим необхідно як найраніше. Ця думка має сенс, адже дитина є більш відкритою для інформації та не так схильні до стереотипів та комплексів. Дитяче прагнення до творчості є більш безпосереднім, вони бачать те, що інколи не помічають дорослі. Формування соціальної середовищем системи підготовки творчих особистостей, починаючи з дитинства, має високу цінність з позиції прогресивного розвитку суспільства.

Дитина вчиться бачити красу світу і, навпаки, його недосконалість, яке їй захочеться заповнити своєю творчістю, щоб світ став трішки краще. У процесі творчості дитина розвивається емоційно та інтелектуально, визначає своє ставлення до життя і шукає своє місце в ній, набуває досвід колективного спілкування, взаємодії і взаємозалежності, удосконалює навички роботи з різними предметами і матеріалами, вчиться володіти тілом, голосом, мовою і т. д.

Усвідомлення необхідності творчого підходу як умови повноцінного життя повинно формуватися з раннього дитинства в рамках соціальних інститутів сім'ї, освітніх установ, державних структур і т. д. Таким чином, найбільш важлива роль соціального середовища полягає у формуванні усвідомленого бажання і постійного прагнення особистості до результативної творчої діяльності.

Та навіть якщо людина не почала займатися творчістю з дитинства, це ще не повід їй здаватися. Почати ніколи не пізно. Все, що потрібне людині для цього – бажання та наполегливість.

Якщо запитувати себе, яка людина може бути творчою, то відповідь буде – будь-яка. Адже творчість присутня там, де проявляється діяльність людини. Творчість не має меж, як не має меж сила уяви людини.

Творчість - це процес звільнення внутрішньої енергії, яка живе в кожній людині.

Адже будь-яка людина за своєю природою - творець.

Висновки. На завершення можна сказати, що творчість – багатогранний, неоднозначний процес, який є відображенням людської свідомості та бачення людиною світу. І хоча немає однозначного визначення поняття творчості, всі спроби його надати дають змогу зрозуміти, яким насправді широким та неосяжним є творчість. Прояви її ми бачимо на сцені театру, в галереях, в наукових творах. Навіть такі, здавалося б банальні речі, як не обходяться без творчості. Без неї весь процес діяльності людини перетворився б в рутину та копіювання.

Виявлено, що творчість - це людська діяльність, що породжує нові матеріальні і духовні

---

⁵ Касавин И.Т. Деятельность: теории, методология, проблемы. М., Политиздат, 1990. — 366 с. (Над чем работают, о чём спорят философы).

цінності. Саме створення нового – головна мета творчої діяльності людини. Як процес створення нового, вона пов'язує конструктивний та перетворюючий труд людини з її пізнавальною діяльністю, що є відображенням об'єктивного світу у свідомості людини.

Розуміння творчості постійно змінювалось разом із зміною поглядів на світ, людину та її місце в цьому світі.

В результаті аналізу історико-філософського аспекту виявлено, що у зарубіжній науці можна виділити чотири основні напрями вивчення творчості: творчість вивчають за її продуктом; творчість розглядається як здатність людини відмовитися від стереотипних способів мислення; творчість пов'язують з особовими рисами; творчість розглядають як психічний процес. Але не зважаючи на всі відмінності, вчених різних часів пов'язувало одне: всі вони відзначали виняткове значення творчості для людини та людства в цілому.

Наше дослідження виявило такі види і форми творчості. Зокрема: відповідно до результатів і масштабів творчості можна виділити велику і малу творчість; за свідомим цілепокладанням, осмисленістю, цілеспрямованістю творчої діяльності виділяють: практико-емпіричну творчість; науково-теоретична творчість; за суб'єктом окреслюються такі форми творчості: індивідуальну; колективну; єдність індивідуальної і колективної. Найпоширеніша класифікація – за предметом (об'єктом) включає такі форми творчості: предметно-практичну, наукову, технічну, науково-технічну, художню, соціальну, філософську, релігійну та ін. творчість.

В ході написання статті було розкрито поняття творчості як соціокультурного феномену. Будучи частиною культури творчість активно взаємодіє з однієї сторони як асиміляція цінностей науки, релігії, моралі, політики та перевід таких цінностей в творчу форму, а з іншої – як трансформація даних сфер під впливом творчості. Творчість, будучи елементом культури, являє собою особливу форму соціальної взаємодії. З його допомогою здійснюється спадкоємність в життя соціальних груп і цілих народів. Творча діяльність часто обумовлена впливом соціуму, відображає суспільні настрої чи навіть безпосередньо спрямована на задоволення запитів суспільства. Народна творчість, прикладні види мистецтва, художні ремесла - це лише деякі види творчої діяльності, метою якої є задоволення духовних потреб соціуму. Тому творчість є соціальним явищем. Вона виконує в суспільстві такі функції: пізнавальну (через пізнання і віддзеркалення природи суспільства творча людина відображає об'єктивний світ через суб'єктивний), художньо-образну (показати те, що бачить автор з такою пластичністю, щоб це побачили інші), функція виразу і комунікації емоцій (відібрані і представлені ситуації та образи є передумовою, стимулом і обґрунтуванням діяльності для якогось соціуму або суспільства в цілому).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1.Беляев И. А. Творчество как форма становления индивидуальной целостности человека / И. А. Беляев; Вестник Оренбургского государственного университета. — 2010. — № 10 (116), октябрь. — С. 57-61.
- 2.Бердяев Н. А. Смысл творчества // Философия творчества, культуры и искусства/ Н.А. Бердяев. М.: Искусство, 1994. С. 40.
- 3.Бессарабов-Гончаров М.В. Влияние социальной среды на формирование творческого потенциала личности в обществе поздней современности // Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история: сб. ст. по матер. XXXIII междунар. науч.-практ. конф. № 1(33). – Новосибирск: СибАК, 2014.
4. Гегель Г. Философия духа / Энциклопедия философских наук: В 3 т. Т. 3. М., 1977.
5. Горальський А.І. Теорія творчості / Переклад Гірного О. - Л.: Каменярь; Варшава: UNIVERSITAS PEDIVIVA, 2002.
6. Краткий философский словарь / А.П. Алексеев, Г.Г. Васильев [и др.]; под ред. А.П. Алексеева. - М.: РГ-Пресс, 2012. – 496 с.
7. Культурология. История мировой культуры: Учебник для вузов / Под ред. Марковой

А.Н. - 2-е изд., перераб. и доп. - М.: ЮНИТИ,

8. Мэй Р. Мужество творить: Очерк психологии творчества. Львов: Инициатива; М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001. С. 43.

9. Нойманн Э. Творческий человек и трансформация. В кн.: Юнг К. Г., Нойманн Э. Психоанализ и искусство. Пер. с англ. -М.: REFL-book, К.: Ваклер, 1996. -304 с.

16. Паршинцев А. В.Творчество и развитие общества в XXI веке: взгляд науки, философии и богословия. Санкт-Петербург, Издательство «Алетейя»,2017

17.Філософія: Навчальний посібник. - 3-ге вид., стер. / Губернський Л.В., Надольний І.Ф., Андрущенко В.П. та ін.; за ред. Надольного І.Ф. - К.: Вікар, 2003

18.Эфроимсон В.П. Генетика гениальности. М.: Тайдекс Ко, 2002. — 376 с.

19.Яковлев В. Философия творчества в диалогах Платона // Вопросы философии. — 2003. — № 6. — С. 154.